

Halottak napja református szemmel

A halottak napja (november 2) a holtakról való megemlékezés napja a római katolikus egyházban. A clúnyi kolostorból indult el a holtakra való emlékezés és a holtakért való imádkozás szokása a X. században. A XIV. században általánosan is bevezették. Mára az előtte való nap, november 1 (mindenszentek) munkaszüneti nappá lett és egy országos „temetőjárás” kezdődik, amely a gyakorlatban messze túlnötte a katolikus kereteket, ezért fel kell tennünk a kérdést, hogyan viszonyuljunk a halottak napjához mi reformátusok? Válaszaim: I.. Biblikus látással. II. Élő reménységgel. III. A feltámadás hitének lángjával.

I.

Mindenekelőtt egy rövid hittani-dogmatikai alapvetést kell tennünk, hiszen alapkérdésünk összefügg az élet, halál, megváltás, lélek halhatatlansága, test feltámadása kérdéskörökkel és az ezekre adott református válasszal. Mindezt azért tartom fontosnak tisztázni, mert ha reformátusként megállunk szeretteink nyughelyénél, akkor ne hamis képzelgéssel, hanem BIBLIKUS LÁTÁSSAL tegyük ezt. Klasszikus hitvallásaink mellett e témában gyöngyszem Dr. Joó Sándor „Húsvét homiletikuma” c. műve, valamint a „Mi van a halál után?” c. füzetecskéje, továbbá Dr. Szathmáry Sándor „Eszkatológia” című, e területen részletes és hézagpótló- munkája.

A Szentírás az Élet szóval nem csak a pusztá létezését jelöli, hanem ez a kifejezés a földi élet mellett leginkább az örök életre utal.

A halál pedig teológiailag nem a lét ellentéte, hanem az Életé. A halál nem egyenlő a nemlét állapotával, hanem a halál az Élet, az örök élet hiányát fejezi ki. A bűneset óta megromlott élet, a bűnnel megfertőzött élet: ez a halál. A halál tehát az Élettől, az Istentől elszakadt lét. „Az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy” (Jel 3,1). Ilyen értelemben a halál maga a kárhozat, amely a születéssel kezdődik és a testi meghalással végérvényessé válik, hacsak közben újjá nem születik az ember. A halál a testből és lélekből álló emberi személynek a halála. Emberi életünk a paradicsomi tragédia óta mindenestől, testestől-lelkestől, Isten jogos ítélete miatt halálra szánt, a halál börtönébe zárt élet, amiből semmiféle emberi erőfeszítéssel nincs menekvés.

Ámde Isten Krisztus halálából való feltámadása által áttörte egy ponton az emberi létünket körülzáró halálbörtön falát. Ezen a résen, de csak ezen az egyetlen résen át nyílt meg az út a halál világából az Élet világába. Hogyan? Az embernek még testi meghalását megelőzően meg kell halnia a bűn számára és újjá kell születnie Krisztusban a Szent Lélek által.

Mi a helyzet az emberi lélekkel? Pillanatig sem kétséges, hogy a lélek a testi meghalás bekövetkezése után is tovább létezik, de ez nem jelenti bibliai értelemben a lélek halhatatlanságát. Hiszen a halhatatlanság szónak csak akkor van értelme, ha az a kárhozat halálából való megszabadulást jelenti, erre pedig a lélek önmagától nem képes. Az ember mindenestől, testestől-lelkestől a halál uralma alatt áll. Eppen ezért kellett Krisztusnak meghalni és feltámadni, mert az emberi léleknek semmi olyan képessége és tulajdonsága nincs, ami őt a halálból a halhatatlanságba átemelné. A lélek nem maga az Élet; egyedül Isten maga az Élet, Ővé egyedül a halhatatlanság (1Tim 6,16). Nem a lélek halhatatlan, hanem a Krisztusba oltott lélek halhatatlan, és nem magától halhatatlan, hanem a Krisztusban való hit által.

Mit jelent a test feltámadása? Maga az anyag még nem test, csak a lélekkel megtöltött, meglelkesített anyag a test. Testem és lelkem együtt alkotják az egyéniségemet. A test lényege tehát az, hogy a test a lélek „alakja”, az emberi személyiség megjelenése, tehát több és más valami, mint a testet pillanatnyilag alkotó anyaghalmaz. Testünkben átlag hétévente minden anyagrészcseke kicserélődik, mégis ugyanaz marad a testünk. A test lényegéhez nem tartozik hozzá egy bizonyos anyag. A Szentírás nem azt mondja, hogy ugyanaz az anyag támad fel, amely eltemettetett, hanem hogy a test támad fel. Ugyanannak a személynek a teste támad fel, de nem ugyanaz az anyag. A Szentírás ezt az egységet és különbözőséget az „érzéki” és „lelki” test fogalmakkal jelzi. A testi feltámadás tehát éppen azt jelenti, hogy Isten a halálon át is megőrzi az ember egyéniségét, személyazonosságát, tehát nem hiába reménykedünk a viszontlátás örömeiben. Ha valakit ennél részletesebben érdekel ez az izgalmas téma, ajánlom figyelmébe a bevezetőben ajánlott kitűnő műveket.

II.

A tiszta biblikus látás mellett igen fontos, hogy ÉLŐ REMÉNYSÉGGEL álljunk meg szeretteink sírjánál.

A gyász, a fájdalom a Szentírásban egy legitim érzés. Még Jézus is könnyekre fakadt Lázár sírjánál.

De az egész evangélium központi üzenete éppen az, hogy Isten megvigasztal, de nem úgy, ahogy mi vigasztaljuk egymást. Isten hatékonyan vigasztal, cselekszik értünk, kihoz a halálból, Krisztusban „megvált és harcol értünk”. Szeretteink sírjánál állva gondoljunk azokra a bátorító Igékre, amelyek ezt hirdetik: „Nem hagyysz engem a holtak hazájában” (Zsoltárok 16,10), „Valóban feltámadott az Úr!” (Lukács 24,34), „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz én bennem, ha meghal is él” (János 11,25), „Akár élünk, akár halunk, az Úréi vagyunk” (Róma 14,8), „Hitben járunk, nem látásban” (2Korinthus 5,7), „Ez az a biznyságtétel, hogy örök életet adott nekünk az Isten, és ez az élet az Ő Fiában van, akié a Fiú, azé az élet” (1János 5,11-12)...számosat idézhetnénk még. Sokat segíthetne az Ige egyházához méltó emlékezésben az, ha szeretteink síremlékén szerepelne egy-egy ilyen bibliai Ige. Azért feltételes módban fogalmazok, mert sajnos még a református temetőben is alig olvasható élő reménységre buzdító Ige.

Ez az élő reménység Krisztusban adatik, de mivel a végső bírák nem mi vagyunk, ezért minden sírnál megállhatunk ilyen reménységgel. Ígéretünk van arra, hogy Isten az emberi élet utolsó percében is elvégezheti a megtérés csodáját. „Isten nagyobb a mi szívünkénél!” (1Jn 3,20) Az elhunytakért már nem imádkozunk, a döntés lehetősége számukra lezárult, de hálát adunk mindazért, amit Istentől rajtuk keresztül elfogadhattunk, amíg éltek, és bízva tekintünk előre. Ez a hit szenteli meg igazán emléküket.

Ez az élő reménység azonban halottak napján, szeretteink sírjánál állva különösen arra készít bennünket, hogy feltegyük magunknak a kérdést, mi készen vagyunk-e, hitben járunk-e, Krisztusban vagyunk-e? Református értelemben minden halottak napja a Krisztus melletti döntésre, illetve a Megváltónkba vetett hit erősödésének fontosságára figyelmeztet. Arra, hogy „nincs itt nekünk maradandó várunk, hanem az eljövendőt keressük!” (Zsidókhoz írt levél 13,14).

III.

A téma kimeríthetetlen, az újság terjedelme azonban korlátozott, ezért tegyük fel végezetül még egy kérdést? Mi a helyzet a külsőségekkel? Szeretteink sírjánál állva a FELTÁMADÁS HITÉNEK LÁNGJÁT gyűjtjük meg szívünkben. Ezért a hitért könyörögjünk. A feltámadás hitének lángja egyedül a Krisztus-hit olajából táplálkozhat, de ez a láng, éppen mert a „Világ Világosságának” lángja, beragyogja egész földi életünket és a halál árnyékának völgyét is. Megvigasztal, békességet és bizonyosságot ad az elköltözöttek tekintetében, és erőt ad, hogy jobban figyeljünk azokra, akik még itt vannak velünk.

Engem erre keményen megtanított az Úr. Édesapám, akit mélyen tiszteltem és szerettem, egy alkalommal a heti „unokázásból” hazafelé készülve, csendesen így köszönt be nekem a lelkészi hivatalba, ahol én szokás szerint nagyon el voltam foglalva: „Fiam, neked soha nincs időm velem beszélgetni!”...Négy nap múlva a halálhírét kaptam. Ezzel köszönt el.

A feltámadás hitének lángja az elköltözöttekkel kapcsolatban bizonyossággal, az élőkkel kapcsolatban a szolgáltató szeretet feladatával ragyogja be mindennapjainkat. A síron való gyertyagyújtás kérdése azért lényegtelen, mert a feltámadás hite nélkül katolikus részről sincs értelme, „bár szép a sok gyertya a novemberi temetőben”, de ez önmagában semmit sem segít rajtunk, ugyanakkor ha ezzel azt akarjuk kifejezni, hogy itt jártunk, és élő hittel emlékezünk szeretteinkre, miért ne tehetnénk? Ezen vitatkozni butaság! Nem bizonyos külsőségek betartásától vagy elvetésétől vagyunk reformátusok, hanem attól, amit e cikkben végig részleteztem. Mégis számomra biblikus hitünk kialakult külső megnyilvánulási formái is fontosak, ezért én szeretteim nyughelyénél a feltámadás hitének lángját gerjesztem fel szívemben. Közben az említett bibliai Igék mellett eszembe jut Erdélyi József verse is, amelyet azért idézek, mert a költeményt katolikus ünnepen egy katolikus kereszt ihlette, de református tartalommal zeng:

Megritkul már a nyárfák levele,
Dúsan terült a réti fű vele,
Hosszan, amint ragadja el a szél,
Olyan, mint egy királyi, arany szemfedél.

Hazafelé már alkonyodni kezd,
Az útfélen feltűnik a Kereszt.
rajta csüng búsan az Ember Fia,
Lehajtott fején töviskorona.

Csak hulljatok ti, nyárfalevelek!
Repülj, idő! Én pajzsot emelek,
Arany pajzsot mely mint a Nap ragyog,
S az van ráírva, hogy feltámadok!